

Лекция на министъра на отбраната Аню Ангелов при откриването на международната конференция - „Повишаване на военноморската сигурност в региона на Черно море – сътрудничество и способности”

12 април 2011 г.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА СИГУРНОСТТА В ЧЕРНОМОРСКИЯ РЕГИОН. БЪЛГАРСКИЯТ ПОДХОД.

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Поздравявам организаторите и членовете на AFCEA – Варна за организирането и актуалната тема на конференцията. Бих искал да споделя задоволството си от възможността да говоря пред тази представителна аудитория по въпрос, който е от изключително значение както за нашата страна, а така също и за сигурността в евроатлантическия регион.

Значението на Черноморския регион се обуславя от редица фактори. На първо място ще отбележа това, че той е кръстопът между Европа, Азия и Близкия изток. Този факт създава изключителен потенциал за икономическо, търговско и културно развитие, но от друга страна го прави уязвим по отношение на съвременните рискове и заплахи.

На второ място, положението на Черно море като външна граница както на Европейския съюз, така и на НАТО, предполага необходимостта от ангажиране и на двата съюза с проблемите на сигурността, икономиката, политиката, културата и други.

Трето, все по-голяма е ролята на Черноморския регион за международния търговски обмен. Ежегодно през Черно море преминават над 55 хиляди кораба, плаващи под флагите на 102 държави, които превозват над 450 млн. тона товари. Тенденцията е този товарообмен да расте с 10 до 17% годишно. Черно море се превърна в световен енергиен коридор, като през неговата акватория се превозват над 3 млн. барела нефт ежедневно, които съставляват около 40% от петролните доставки за Европейския съюз и около 6% от световните доставки на тази суровина. С потенциала за развитие и възможностите за изграждане на Южен поток и НАБУКО, значението на региона за пренос на енергосуровини ще расте.

Специално за Република България регионът представлява първостепенен интерес от гледна точка на развитието на туризма, рибарството, търговския

обмен и други. Само за справка ще посоча, че 80% от външната търговия на страната ни се реализира чрез търговското корабоплаване.

Отчитайки горепосоченото, за нас е ясно, че сигурността на Черноморския регион е от приоритетно значение. Понякога се създава впечатление, че въпросите на регионалната сигурност не са в нашето полезрение и остават в сянката на такива проблеми като Афганистан, Ирак, терористичните атаки, включително кибернетичния тероризъм, решаването на въпросите, свързани с контрола на въоръженията и други. Считам, че това състояние може да бъде обяснено преди всичко с развитието на политическия процес в региона, както и с усилията за решаване на спорните въпроси, в което са ангажирани както държавите от самия регион, но така също и редица международни организации. Сам по себе си фактът, че Армено-Азербайджанския конфликт, или приднестровският конфликт не са на първите страници на вестниците не означава, че проблемите са решени. По-скоро те са поставени в латентно състояние и при проявата на едни или други фактори те могат да се възродят. Най-ярка демонстрация на това бе избухването на Руско-Грузинския конфликт от август 2008 година.

Специалистите по въпросите на сигурността отчитат, че регионът на Черно море е изправен не само пред опасността от възраждане на т. нар. „замразени конфликти“ или съществуващите териториални спорове. Проблем пред сигурността представляват също така действията на терористични структури, острите етнически и религиозни противоречия, трудностите при демократизирането и укрепването на държавността, високите нива на организирана престъпност и корупция, проблемите по гарантиране на граничната сигурност, големият брой бежанци и вътрешноразселени лица, рискът от трансфер на оръжия за масово поразяване, трафикът на хора, на наркотици. Както виждате това е един широк спектър от рискове и заплахи, които могат да бъдат овладени единствено при прилагане на широк спектър от мерки. Ето защо наша обща задача следва да бъде намирането на такива средства и предприемане на такива политики, които да неутрализират негативните тенденции и да минимизират проявата на рисковете и заплахите. За реализиране на тези цели България като страна от Черноморския регион провежда целенасочена политика в областта на сигурността, която може да бъде резюмирана в няколко основни принципа - пряка ангажираност на НАТО и ЕС с въпросите на сигурността в Черно море, засилено регионално и двустранно сътрудничество, предприемане на адекватни национални мерки. България счита, че от ключово значение за решаване на проблемите със сигурността на Черно море е прякото ангажиране на НАТО и ЕС, които могат да допринасят за решаване на въпросите както със своя авторитет, така и с разполагаемия огромен военен, политически, икономически и финансов

потенциал. България поставя на всички форуми на двете организации въпроса за необходимостта от разработване на политики и конкретни мерки, насочени към Черноморския регион. Тези усилия, подкрепени и от усилията на другите държави-членки, дават ефект. Ще отбележа, че в заключителния документ от срещата на НАТО на върха в Лисабон през ноември 2010 година се съдържа специален текст по отношение на Черноморието. Според документа, сигурността и стабилността в Черноморския регион продължават да бъдат важни за евроатлантическата сигурност и се приветства прогреса в консолидирането на регионалното сътрудничество чрез ефективното използване на съществуващите механизми и инициативи, базирани на прозрачност и участие на всички държави. Алиансът насърчава усилията на държавите от региона и изразява готовност да ги подкрепя, базирайки се на отчитане на регионалните приоритети, диалога и сътрудничеството между държавите от региона помежду си или с НАТО.

От своя страна ЕС от няколко години провежда активна политика по отношение на региона на Черно море. През 2008 година стартира инициативата на ЕС наречена „Черноморска синергия” като част от общата политика на съюза в областта на добросъседството. На 20 януари 2011 г. Европейският парламент прие резолюция за „Стратегия на Европейския съюз за Черно море”, в която се призовава Европейската комисия и Европейската служба за външно действие да дефинират интегриран и всеобхватен подход на Европейския съюз към предизвикателствата и възможностите на региона, с подробен план за действие, ясни цели, водещи инициативи и недвусмислени критерии. България има интерес и ще играе активна роля в развитието и осъществяването на политиките на ЕС по отношение на Черноморския регион.

В синхрон с принципа за активна роля на НАТО и ЕС е провежданата от България политика на регионално и двустранно сътрудничество. В Министерството на отбраната ние сме поставили за цел приоритетното развитие на отношенията с Румъния и Турция по отношение на сигурността в Черно море. Тези отношения трябва да създадат повече съвместни способности и подобрят механизмите на взаимодействие за справяне с рисковете и заплахите. България и Румъния вече договориха текст на споразумение за съвместни действия при осъществяване на защита на въздушното пространство - „Air Policing”. В ход са преговори с Турция за подписване на подобно споразумение. Активно се водят преговори с Румъния за търсене на съвместни решения за повишаване на способностите на въоръжените сили на всяка една от страните при същевременно редуциране на разходите за това. Ние обсъждаме както съвместното използване на вече изградени обекти и съоръжения, така и възможностите за бъдещо

придобиване или изграждане на нови такива с общи усилия. Това може да се изрази например в процеса на придобиване на нови многоцелеви изстребители, но и във форми на засилено сътрудничество между военноморските сили на двете държави. На срещата между представители на МО на България и МО на Румъния на 17 март тази година във Велико Търново беше договорено създаването на постоянна комисия между министерствата на отбраната на България и Румъния, която трябва да разработи формите на това засилено сътрудничество. Подобен подход бе предложен и на турските колеги при моето официално посещение в Турция през януари т.г. България развива приятелски отношения с останалите държави от региона на базата на взаимния интерес и принципите на международното право.

Както е известно генералният секретар на НАТО Андерс Фог Расмусен лансирана на тазгодишната конференция по сигурността в Мюнхен тезата за „интелигентната отбрана” (smart defense), като постави въпроса „по какъв начин НАТО може да помогне на държавите в изграждането на по-голяма сигурност с по-малко ресурси, но с повече координация и кохерентност.” За да можем да имаме „интелигентна отбрана” все повече ще разчитаме на обединяване на националните ресурси за отбрана с тези останалите съюзници. Това значи, че там, където способностите са скъпоструващи по отношение на придобиване, поддръжка и подготовка на личния състав, ние трябва да разчитаме на все по-тясна координация между държавите-членки на НАТО. Убеден съм, че обединяването на способности и споделянето на разходите (‘pooling and sharing’) и поставянето на засилен акцент върху изграждането на съвместни способности ще направят Алианса по-силен и много по-ефективен.

Как да постигнем по-добри резултати с по-малко финанси като че ли е задача най-вече за съседни страни - по примера на северните държави, защото няма нищо по-естествено да се започне от по-задълбочено сътрудничество със съседа, още повече, ако и двете държави са на еднакъв етап на развитие или осъвременяване на отбранителните способности. Именно в това направление са нашите предложения към Румъния и Турция.

България се стреми да развива взаимноизгодно сътрудничество и с другите страни от Черноморския регион, базирани на принципите на международното право, постигане на целите на по-голяма сигурност и с отчитане на законните интереси на всяка една от страните.

Вие всички знаете, че в региона на Черно море действат редица регионални инициативи и спогодби. Това са Оперативната група за военноморско сътрудничество BLAKCSEAFOR, Турската операция BLACK SEA

HARMONY, Мерките за укрепването на доверието и сигурността в Черно море, Споразумението за сътрудничество между службите за гранична/брегова охрана, чийто граничен координационно-информационен център се намира в Бургас, Организацията за Черноморско икономическо сътрудничество и други. Всяка една от изброените инициативи има своята роля за изграждане на доверие и сътрудничество между държавите от региона. Едновременно с това считаме, че е необходимо да се даде нов импулс на тези организации за да отговорят на предизвикателствата на времето. Основният потенциал за тяхното развитие несъмнено е установяването на по-тясно взаимодействие с НАТО и ЕС, както и търсенето на нови форми на сътрудничество. България е отворена да обсъжда всички инициативи за развитие на регионалното сътрудничество в Черно море.

Бих желал специално да се спра на турската операция „Черноморска хармония“. Тази операция бе започната от турските ВМС през 2004 година. Постепенно „Черноморска хармония“ установи преки връзки и обмен на информация с командните центрове на НАТО. Към операцията се присъединиха или установиха различни форми на сътрудничество всички държави от черноморския басейн. Всички с изключение на България, която открито заявяваше отрицателно отношение.

Ще оставя настрана мотивите на предишните правителства за подобна изолационистка политика. Важното е, че сегашното ръководство на Министерството на отбраната, съгласувано с Министерството на външните работи, взе решение за промяна на тази политика, която аз изразих по време на посещението ми в Турция в началото на тази година. Вече съм дал указания на началника на отбраната и на командващия на ВМС да установят контакт на военно-техническо ниво за да се установят възможните форми на сътрудничество между българските и турските военноморски сили. Конкретната форма на сътрудничество и правно-техническата страна на въпроса ще бъдат обсъдени допълнително. Ние подхождаме към това сътрудничество без емоции, но отчитайки конкретната среда за сигурност и това какви ползи подобно взаимодействие би ни донесло. Считам, че подобно взаимодействие може да способства и до решаване на други въпроси между двете държави, свързани със забранената за полети 5-километрова гранична ивица, установена в споразумение от 1965 година, или нерегламентираното навлизане на плавателни съдове в чужди териториални води, или в изключителната икономическа зона.

Освен че тази позиция е израз на нашия подход за търсене на пътищата за преодоляване на рисковете и заплахите, тя е пряко свързана с виждането за същността на отношенията между съюзниците в рамките на НАТО.

Аз не веднъж съм отбелязвал, че ние трябва да градим нова съюзническа култура, тъй като всички съюзници разчитаме на колективната отбрана за гарантиране на собствената ни отбрана. Това означава, че към съюзниците трябва да се отнасяме с доверие, а не с подозрение или като към прикрити противници.

Да, НАТО е съюз на суверени държави, всяка от които има съществени национални интереси. Но стане ли въпрос за защита на общите ценности, на мира и сигурността, НАТО трябва да запази способността си да действа единно. Именно това ни демонстрира кризата в Либия. Въпреки споровете, НАТО съумя да постигне консенсус. Понастоящем цялата отговорност за прилагане на резолюция 1973 както по отношение на оръжейното ембарго, така и по налагане на зона, забранена за полети, е поета от Алианса.

Тъй като споменах Либия, бих желал да споделя своите впечатления от вчерашното ми посещение в Бургас, където инспектирах подготовката на фрегатата „Дръзки”. Моето пряко впечатление, е че това е съвременен кораб с мощно въоръжение, способен да изпълнява широк спектър от задачи. Екипажът е професионално подготвен на високо ниво и мотивиран.

Ние ще направим всичко възможно да изградим адекватни на средата за сигурност способности в Черно море, съобразени с финансовите и икономическите възможности на държавата. Така, както са определени в Бялата книга за отбраната и в Плана за развитие на въоръжените сили.

Както знаете България взе решение да се включи в операцията на НАТО по налагане на оръжейното ембарго срещу Либия с фрегатата Дръзки и нейното отплаване за зоната за операцията се очаква да бъде след Великден, като това се съгласува с командването на операция. Считаме, че това е достоен принос на България към реализиране на общата политика на Алианса. България и напред ще продължи активно да допринася за операциите на НАТО и на ЕС с възможностите, с които разполага. Ние сме твърдо убедени, че членството изисква активно участие, а не само ползване на „облагите”. България се стреми да провежда активна политика в рамките на Алианса и освен участие в мисии ние поехме редица инициативи, в които имаме претенциите да играем даже водеща роля. Така инициатива е изграждане на интегритет, насочена към борба с корупцията и установяване на прозрачно управление. Имаме готовност да споделим този опит с всички останали държави-членки и партньори.

Друга, много важна и за региона на Черно море, форма на сътрудничество е SEDM и многонационалната бригада SEEBRIG. Процесът на срещи на министрите на отбраната – SEDM в последните години се превърна в най-всеобхватния процес на сътрудничество в областта на отбраната в Югоизточна Европа и Черноморския регион. По време на българското

председателство на процеса, което продължава и понастоящем, негови членове станаха Черна гора и Сърбия. От черноморските държави единствено Русия все още не се е присъединила. Българското председателство на SEDM поема инициативата за реорганизация на най-мощния проект в рамките на инициативата, а именно Бригадата мирни сили за Югоизточна Европа SEEBRIG. Наше твърдо убеждение е, че бригадата трябва да стане оперативна и да бъде използван нейният капацитет в реални мисии. Практическа крачка в това направление е прекратяване на ротирането на щаба на бригадата в различни държави и установяването му за постоянна дислокация в една държава. България предложи постоянното място за дислокация на щаба да бъде в България в град Пловдив. Тази българска инициатива намира подкрепа у повечето държави, участващи в инициативата. Както споменах в началото, третият фактор, допринасящ за сигурността в Черно море, това е развитието на националните способности. Вече споменах за фрегатата „Дръзки“. Нашата амбиция е да поддържаме основните средства в готовност за използване и за решаване на различни задачи. Предстои ни да изградим, с помощта на САЩ, система за наблюдение на морското пространство „Екран“, която да дава опозната картина за корабоплаването. Много важно е да съвместим информационните потоци, получавани по линия на Министерството на отбраната и тези по линия на Министерството на вътрешните работи, Министерството на финансите, Министерството на екологията и Министерството на земеделието и горите. Трябва да бъде засилено междуинституционалното сътрудничество, тъй като това дава възможност за постигане на по-значими резултати с по-нисък разход на средства. Впрочем подобен подход е заложен в (концепцията) Стратегията за национална сигурност на Република България, която бе приета съвсем наскоро от Народното събрание.

Връщайки се към въпросите на сигурността в Черно море бих казал, че процесите в региона ще запазят своя противоречив и неустойчив характер. Постигането на общо разбиране по проблемите на сигурността и засилването на обвързаността между страните във всички сфери – политическата, икономическата, енергийната, културната и други ще подпомагат действията за неутрализиране на рисковете и заплахите и ще намаляват опасността от възникване на конфликти и кризисни ситуации.

Постепенното интегриране на черноморските държави в европейското и евроатлантическото пространство, което е функция на специфичните национални политики, би насърчило разрешаването на сложните междудържавни, етнически, религиозни и социално-икономически проблеми. Трайното неутрализиране на рисковете и заплахите за сигурността в региона не би могло да бъде постигнато само с военни средства, но и чрез укрепване

на правозащитните и правоохранителните органи, морските администрации. Необходимо е активизиране на стратегическия диалог и партньорствата на САЩ, НАТО и ЕС с Русия и останалите държави от региона. Необходим е комплексен подход за решаване на целия спектър от проблеми в областта на сигурността.

Благодаря за вниманието.

Пожелавам успешна работа на форума.